

Een gouden parure door G. Ploem en C. Colsoel

In 1974 kocht het museum een gouden parure uit het tweede kwart van de 19de eeuw (afb. 1). Het garnituur bestaat uit één collier, twee armbanden, twee oorhangers, twee spelden (om een hoed of muts mee vast te zetten), twee manchetknopen en een broche.

In vorstelijke inventarislijsten uit de 16de eeuw komen we vaak parures tegen. Dit waren garnituren van goud, die doorgaans overdadig versierd waren met diamanten, robijnen en parels. De edelstenen waren gemonteerd in een vrij strenge en zwaar gemaillieerde gouden zetting. De parures bestonden toen meestal uit een *carcan*: een korte halsketting, een langer *collier* dat op de schouders bevestigd werd, een *cotière*: een lang snoer waaraan een hanger zat en een *bordure*: een ketting die als voorhoofdsieraad werd gedragen. Deze garnituren vormden niet zo'n geheel als bij onze parure het geval is.

De verschillende colliers werden op kostuums gedragen, die vaak rijkelijk met edelstenen versierd waren. Zowel mannen als vrouwen tooiden zich met deze juwelen.

In de 17de eeuw bestond een parure uit een *cotière*, een lang parelcollier, schouderbroches en strikvormige sieraden die op de mouwen bevestigd werden. In inventarislijsten en op schilderijen uit die tijd zien we ook oorhangers. Langzamerhand waren het voornamelijk alleen vrouwen die sieraden droegen.

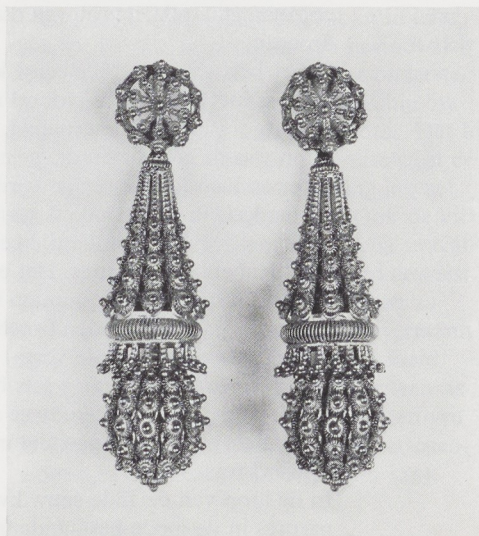
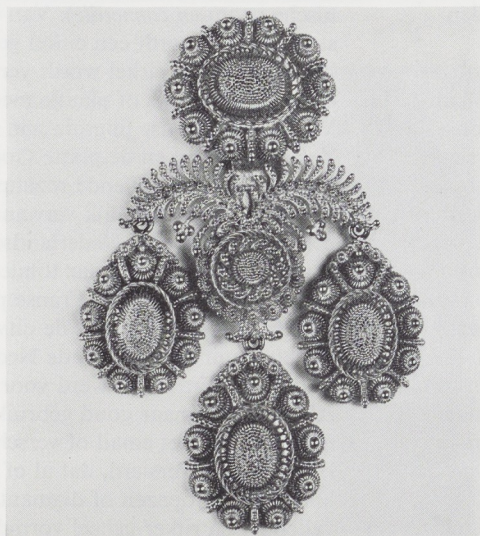
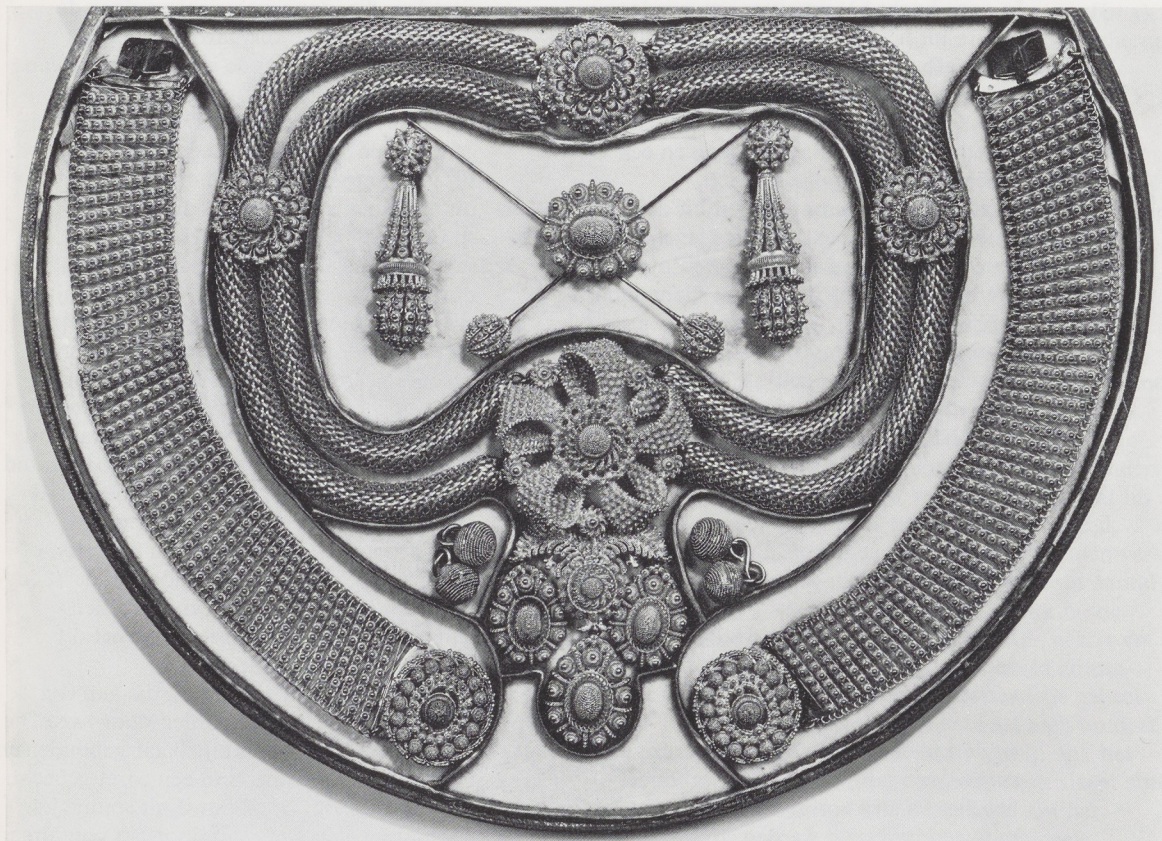
In het begin van de 18de eeuw kwamen parures met diamanten, vooral met briljantslijpsel, erg in de belangstelling. De monturen van de edelstenen die geleidelijk sierlijker en luchtiger waren geworden, werden grotendeels in mat goud en gegraveerd goud uitgevoerd. Er was in die tijd een grote verscheidenheid van parures. Het ene garnituur bestond uit een met diamanten bezette *tiara*, *girandoles* (een diamanten broche of oorhanger van een bepaalde vorm) en een *Sévigé-broche*. Bij andere sets hoorden een parelcollier van vier rijen, twee armbanden van parels en een horloge, dat met diamanten versierd was.

In de loop van de 18de eeuw kwamen parures in de mode bestaande uit een stel

sieraden, die, door materiaal en door de manier waarop ze vervaardigd zijn, één geheel vormen. De 19de eeuwse parure van het Rijksmuseum sluit hierop aan. De sieraden waren grotendeels van gouddraad gemaakt en zijn niet met edelstenen versierd. Bij voorwerpen die geheel of in hoofdzaak uit draadmetaal zijn opgebouwd, spreekt men van filigrain. Het woord is samengesteld uit twee Latijnse woorden: *filum* = draad en *granum* = korrel. Bij het vervaardigen van filigrain wordt namelijk niet alleen draad gebruikt maar dit wordt gecombineerd met dopjes van plaatmetaal zoals ook bij de parure in het Rijksmuseum het geval is. Het collier daarvan bestaat uit twee rijen gevlochten gouddraad, zogenaamd rondvlechtwerk, dat duidelijk geïnspireerd is op de techniek die bij haarsieraden werd toegepast. Van haren van kinderen of geliefden werden aan het einde van de 18de eeuw colliers, armbanden en oorbellen gemaakt. Ook in de 19de eeuw bleef dit bijou zeer geliefd.

De snoeren van onze ketting, die aan een slotrozet gehecht zijn, worden door twee verschuifbare rozetten bij elkaar gehouden en zijn middenvoor weer aan een rozet gehecht. De rozetten zijn opgebouwd uit spinnetjes. Deze spinnetjes ontstaan door het gouddraad om een stalen draad te wikkelen en dan hiervan af te schuiven (vandaar de technische naam *en cannetille*). Van de zo ontstane spiraal wordt een cirkel gevormd. De holte binnen de cirkel wordt vervolgens met een passend dopje of plaatje metaal afgedekt. Van het Hollandse filigrain zijn de bolle Zeeuwse knoop en de platte Goese het meest bekend. Bij verschillende rozetten van de parure zien we duidelijk verwantschap met deze oorspronkelijk Nederlandse modellen. Hoewel de parure in haar totale vorm helemaal verwant is aan de Franse parures uit dezelfde tijd, zien we dat de uitvoering van dit garnituur aansluit bij de Nederlandse traditie. In Frankrijk werd voor een parure zelden alleen maar goud gebruikt. Het edele metaal werd met email of verschillende kleuren goud versierd, dat al of niet gecombineerd met topazen of diamanten een opvallender en rijker geheel vormde.

Afb. 1-3. G. Ploem en C. Colsoel. Parure, Amsterdam, ca. 1830. Goud filigrain. Rijksmuseum, Amsterdam. Aankoop 1974.



De versiering van onze parure bestaat grotendeels uit spinnetjes en korreltjes (ook wel *graineti* genoemd) van gouddraad. Voor de strikvormige middenrozet van het collier zijn beide technieken toegepast. Aan de achterkant, tussen de twee onderste lussen, is een oogje bevestigd waaraan een hanger is gehaakt. Bij deze hanger zien we duidelijk de invloed van de Franse *girandole*. De peer-vormige diamanten van de girandole zijn bij deze hanger echter vervangen door ovale 'Zeeuwse' knopen. De hanger kan ook aan de achterkant van de broche (afb. 2) bevestigd worden.

De armbanden bestaan uit twee lagen, elk samengesteld uit dunne gouden staafjes die schuin over elkaar geplaatst zijn. De uiteinden van de draden zijn door middel van oogjes met elkaar verbonden waardoor de armband een vrij grote elasticiteit heeft. Het slot *en cannetille* en *en graineti* is evenals de andere rozetten op een open raamwerk (ook van gouddraad) gesoldeerd.

De drie delen van de oorhangers (afb. 3) zijn zo samengesteld dat ze bij elke beweging heen en weer gaan. Het haakje dat door het oor heen gestoken wordt is versierd met een rozetje dat grotendeels uit spinnetjes bestaat. Hieraan zit een langgerekt middenstuk waaraan kwastjes *en graineti* bevestigd zijn. Het derde deel van de oorhanger is een langgerekte bol van filigrain die op precies dezelfde manier is samengesteld als de knoppen van de hoedespelden.

De manchetknopen bestaan uit twee bolletjes die uit gedraaid gouddraad zijn gevormd. Elk sieraad is gemerkt met het meesterteken P en C waartussen een anker (Meestertekens, nr. 8643) van de edelsmeden G. Ploem en C. Colsoel, die van 1824-1838 in Amsterdam werkten. Guillaume Louis Ploem werd op 22 mei 1786 in Maastricht geboren en was gehuwd met de vier jaar jongere Amsterdamse Jacoba Riek. Over Colsoel zijn geen verdere gegevens bekend.

Er is tot nu toe slechts één ander werkstuk van hen bekend, dat het Rijksmuseum in bruikleen heeft van het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap. Het is ook een gouden parure, maar deze bestaat uit een halsketting, oorhangers en een horlogehaak met een

beschilderd horloge. We weten niet of aan dit garnituur nog sieraden ontbreken of dat het een demi-parure is. In ieder geval is een uitgebreide parure zoals hierboven beschreven in Nederland uiterst zeldzaam.

GERTIE VAN BERGE